

جلب مشارکت نویسندگان مقالات مجلات دندان پزشکی به استفاده از توصیفگرهای MeSH

فاطمه مسعودی^۱

۱: نویسنده مسؤول: کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده‌ی پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران و کتابدار، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، قم، ایران.
Email: f.masodi@qompl.ir

تاریخ پذیرش: ۹۶/۳/۲۵

تاریخ اصلاح: ۹۶/۲/۳

تاریخ ارسال: ۹۵/۱۰/۱۳

استناد به مقاله: مسعودی فاطمه. جلب مشارکت نویسندگان مقالات مجلات دندان پزشکی به استفاده از توصیفگرهای MeSH. مجله دانشکده دندانپزشکی اصفهان. ۱۳۹۶؛ ۱۳(۴): ۴۵۲-۴۵۱.

مقدمه

یکی از مهمترین بخش‌هایی که ضرورت دارد نویسندگان هنگام ارائه‌ی یک مقاله برای انتشار در مجلات پزشکی و حوزه‌های وابسته به آن رعایت کنند، درج کلید واژه‌های مربوط به اثر بر اساس توصیف‌گرهای موجود در سرعنوان‌های موضوعی پزشکی (MeSH) می‌باشد (۱). در راستای اهمیت توجه به این امر مهم، نتیجه‌ی مطالعه‌ای که در سال ۱۳۹۵ با هدف تعیین میزان انطباق کلید واژه‌های مقالات ۴ مجله‌ی لاتین دندان پزشکی دانشگاه‌های علوم پزشکی اصفهان، تهران، تبریز و شیراز (نمایه شده در PubMed) با مش (MeSH) انجام یافت، نشان داد برخلاف تأکید مجلات، نویسندگان توجه چندانی به استفاده از مش ندارند (۲). به نظر محقق، نادیده گرفتن پیش‌نیازهای اولیه برای جلب مشارکت، از جمله لزوم آگاهی‌بخشی به نویسندگان این حوزه در خصوص علت استفاده از این ابزار و تدابیر هیأت تحریریه‌ی مجلات، این نتیجه را در پی داشته است. از این رو توجه به این دو عامل می‌تواند به عنوان اهمی برای جلب مشارکت به کار گرفته شود.

ممکن است بارها برای نویسندگان و محققان این حوزه، این سؤال مطرح شده باشد که چرا باید از ابزاری به نام مش استفاده کرد؟

به‌طور کلی همه‌ی منابع اطلاعاتی از جمله کتاب، مقاله، پایان‌نامه و گزارش‌های تحقیقی، به زبان انسان نوشته شده است نه به زبان ماشین. در یک زبان طبیعی مردم از گرامر و

واژگان، گاه به گونه‌ای درست و یا نادرست استفاده و آن را درک می‌کنند؛ در حالی که رایانه‌ها فقط قابلیت قبول دستورالعمل‌هایی را دارند که با قواعد نحوی دقیق زبان مزبور، کنترل شده باشند. پس اگر قرار است از حافظه‌ی عظیم رایانه و توانایی آن برای بازیافتن اطلاعات استفاده گردد، این اطلاعات باید به زبان ماشین ترجمه شود، اما بازم نیمه‌ی از کار انجام گرفته است، زیرا داده‌ای که ماشین بیرون می‌دهد باید به زبان انسان ترجمه شود (۳، ۴). بر این اساس یکی از چالش‌های بنیادی در حوزه‌ی ذخیره و بازیابی اطلاعات، نزدیک کردن زبان ارائه دهندگان اطلاعات علمی به زبانی قابل انتقال به رایانه و در نتیجه قابل جستجو برای جویندگان اطلاعات است. عملی کردن چنین طرحی نیازمند استفاده از ابزاری است که با کنترل مترادف‌ها و شبه مترادف‌ها، کنترل شکل واژه، مانع از دست رفتن اطلاعات می‌گردد (۵) و به کاربران، در دسترسی به انطباق بهتر میان پرسش مورد جستجو و واژگان نمایه‌سازی که توسط نمایه‌ساز و نویسنده تهیه شده است، کمک می‌کند (۶). در حوزه‌ی پزشکی و علوم وابسته، این امر محقق نمی‌شود مگر اینکه هنگام نمایه‌سازی آثار منتشر شده در این حوزه از قبیل مقالات، از ابزارهایی استاندارد چون اصطلاح‌نامه‌ها و سرعنوان‌های موضوعی پزشکی (زبان‌های کنترل شده و سازماندهی یافته) که بدین‌منظور طراحی شده‌اند استفاده شود. این امر به خوبی بر داوران مقالات مجلات علمی پزشکی، نمایه‌سازان و طراحان پایگاه‌های اطلاعات علمی

از طرفی استفاده از مش بدون داشتن دانش کافی و مهارت استفاده از آن، بازهم به تدریج منجر به نادیده گرفتن مش هنگام انتخاب واژه‌های کلیدی توسط بسیاری از نویسندگانی می‌گردد که اطلاعاتی در ارتباط با نحوه‌ی انتخاب واژگان از مش ندارند. از این‌رو قرار دادن راهنمای آموزشی استفاده از مش در قالب فایل صوتی - تصویری یا متنی در بخش راهنمای نویسندگان برای نویسندگان بسیاری که نخستین بار هنگام مطالعه‌ی راهنمای نویسندگان در زمان ارائه‌ی مقاله با نام مش آشنا می‌شوند، تدبیر دیگری است که هیأت تحریریه‌ی مجلات می‌توانند در این زمینه اتخاذ کنند.

نتیجه‌گیری

معرفی مش، شناخت جایگاه آن در نمایاندن مقالات به نویسندگان و فراهم کردن زمینه‌های استفاده از مش توسط هیأت تحریریه‌های مجلات، می‌تواند زمینه‌های جلب توجه و مشارکت نویسندگان در استفاده از مش و به تبع، بازیابی بیشتر مقالات و در نتیجه افزایش ضریب تأثیر مجلات این حوزه را فراهم کند.

این حوزه روشن است. به همین دلیل استفاده از مش را هنگام انتخاب واژه‌های کلیدی به عنوان ابزاری استاندارد که توسط کتابخانه‌ی ملی پزشکی آمریکا تولید شده است و برای نمایه‌سازی، فهرست‌نویسی، جستجوی متون و شناسایی آثار مرتبط با حوزه‌ی سلامت در پایگاه‌های اطلاعات علمی استفاده می‌شود به نویسندگان توصیه کرده‌اند (۷).

حال این سؤال برای هیأت تحریریه‌ی مجلات مطرح می‌گردد که آنان چگونه می‌توانند تدابیری برای رعایت این مهم از سوی نویسندگان اتخاذ کنند؟

اگرچه در بخش راهنمای نویسندگان بیشتر مجلات این حوزه، به استفاده از مش برای انتخاب واژه‌های کلیدی تأکید شده است و حتی برخی مجلات با قرار دادن لینک مرورگر آنلاین مش در بخش راهنمای تدوین مقاله، نویسندگان را به استفاده از مش با فراهم کردن دسترس‌پذیری سریع‌تر به آن ترغیب کرده‌اند؛ لازم است بر اساس به روزرسانی مش که در ابتدای هر سال میلادی انجام می‌شود لینک را به روز کرد.

References

1. Leite R, Huguenin S. The importance of the Health Sciences Descriptors: DeCS-for the Anais Brasileiros de Dermatologia. An Bras Dermatol 2005; 80(5): 458.
2. Masoudi F. A Comparative Review of the Compliance Rate of Abstracts Keywords of Iranian Dental Latin Journals Articles and their American Peers Indexed in PubMed with MeSH 2014 [Thesis]. Tehran, Iran: Tehran University of Medical Sciences; 2016. [In Persian].
3. Tebyan Branch of Ardebil Province [Online]. Ardebil: Tebyan Ardebil; c2009. Programming languages. 2010 Jan 6 [cited 2016 Jan 19]; Available from: URL: <http://www.tebyan-ardebil.ir/description.aspx?id=4945>. [In Persian].
4. Azarang A. Glimpses of information and communication. Tehran, Iran: Ketabdar Publications; 1999. p. 231. [In Persian]
5. Aitchison J, Gilchrist A, Bawden D. Thesaurus Construction and use: a practical manual. Trans. Azizi A. Tehran, Iran: Center for Information and Documentation Iran; 2003. p. 300. [In Persian].
6. Heckner M, Mühlbacher S, Wolff C. Tagging tagging. Analysing user keywords in scientific bibliography management systems. J Digit Inf 2008; 9(2): 1-19.
7. National Library of Medicine - National Institutes of Health [Online]. Bethesda (MD): U.S. National Library of Medicine; 1993 Oct 10 [2016 Jun 29]. Preface; 2014 Aug 6 [cited 2016 Jul 7]; [about 6 screen]. Available from: URL: https://www.nlm.nih.gov/mesh/intro_preface.html#pref_rem